

Eternâcionâ

Après l' guere di Libeye

Li guere (civile ?) di Libeye est houte. Mins al fén des féns, esteut ç' ene vraiye revintreye, come les medias des payis do Coûtchant l' ont prezinté ?

Oudonbén esteut ç' ene atake di l' OTAN disconte do Qaddafi, po-z apicî l' petrole libyin ?

C' esteut l' esplikêye di Telesur - ene tchinne tévé di sacwants payis d' Amerike latene - diswalpêye pa Pablo Sarachaga dins l' Rantoele passêye.

Response da Djan Cayron :

Bén seur ki les medias d' amon nos-ôtes sont do costé d' l' OTAN et des rebeles. Et avou l' manke di cwârs âs gazetes, les gaztîs n' ont pus l' âdju d' aveuri l' infôrmaçion so plaeece.

Mins vos sourdants, come vos l' dijhoz vos-minme, i n' sont nén pus neutre. I sont crândimint d' l' ôte costé.

Michel Collon eyet l' Grand Soir sont des gaztîs ou gazete di gâtche anti-amerikinne. Li moenneu do Réseau Voltaire eyet s' mwaisse sourdant pol Liban si dit lu-minme « protche » del Jamahiriya. I voet voltî l' Hezbola eyet des payis come l' Iran, li Venezouwela ou co Cuba. Tertos des payis metous sconte les Amerikins et l' imperialisse occidintâ et aloyîs po des cis k' i gn a avou Qaddafi.

Tant k' a Telesur, c' est l' TV do Venezouwela eyet elle est avou Chavez.

Nosse Meyssan n' avance nole prouve sâf si parole. Nén dpus k' les ôtes gaztîs. Dire ki les djins ki sont-st avou les revinteyes n' sont k' ene pougnêye, ça n' est ossu k' des paroles dites insi e l' air

sins prouves. Sovint i repete djuste li propagande di Qaddafi (oyi, lu eto, i ndè fwait).

Mins çou k' est l' veur, c' est kel vrai si trove inte les deus mins nén todi do costé k' on vôreut bén (et ça, c' est a tchaeconk di s' fé si idêye...).

Ene afwaire ki shonne aveureye, c' est k' l' OTAN a bén aidî les revinteyes pa ls airs avou les bombes. Çou k' avize seur ossu, c' est k' les foices sipeciâles britanikes, et motoit eto franceses, ont moenné l' sitratedjeye del batreye di Tripoli.

Çou k' est vrai eto c' est k' ç' a stî ene mannete guere e k' i gn a yeu des « gleteures » [bavures] del pârt des revinteyes eyet d' l' OTAN. Minme des belès mangonreyes. Mins cwè dire des cisses do redjime di Qaddafi ? Dj' endè voe nén dire on seu mot dins vos sourdants. Vos alez vey, dins deus samwinnes, i candjront co leus racontroûles paski ça n' va nén avou çou k' il avént dit dvant. On a bén veyou kel vete plaeece di Tripoli eyet l' palâ avént stî prins podbon.

Dji di ça mins dji n' di rén.

Pablo recassa :

Mins l' maniere di s' moenner da Qaddafi n' a rén a vey dins l' istwere.

Dins l' tins, il egzistêve çou k' on lomêve li « droet eternâcionâ », ki djheut k' on payis n' è pout nén ataker èn ôte.

Asteure, on-z a rivnou e-n erî, âs tins coloniâs. Li guere

siconte del Libeye, c' est del minme sôre ki les gueres di l' opiom siconte del Chine.

Li Libeye a stî distrûte nén câze di çou k' Qaddafi a fwait âdvins di s' payis. Mins câze di çou k' i fjheut âdfou, copurade e l' Afrike. Pitchote a midjote, i costrujheut des institucions eyet des tcherpintes redjonâles afrikinnes, ki permetént-st a l' Afrike di s' diswalper sins mezâjhe di l' Urope. Par egzimpe, c' est grâce a çoula ki l' prumî spoutnik afrikin a stî enondé i gn a waire.

Si l' fwait di fé del repression eyet touwer des djins esteut l' critere, pocwè çki l' OTAN n' atake nén l' Inglutere? Gn a-t i, à livea del violince, tant do costé des revinteyes ki do costé des foices di l' Estat, ene si grande diferince etur çou k' s' a passé a Londe eyet çou k' s' a passé a Benrazi à cmince?

Co ene dierinne sacwè: dji n' riprotche nén âzès medias ou âzès djins pro-OTAN di sotni l' OTAN et les gueres siconte des Arabes si c' est la leu-n idêye. Dji lzî rprotche di minti, c' est nén l' minme !

Paski, a nou momint, les medias n' ont dit k' i sotnét l' guere conte li Libeye pask' i n' estént nén d' acoidr avou si politike eternâcionâle ou k' i pinsént k' on govienmint aloyî a l' Urope sereut mî. Neni, il ont stî edvinter des mintes, come cwè les avions do govienmint avént touwé 6000 djins, ou co ki l' OTAN vout « protedjî des civils », ou co k' i gn a des âres di

mierdistrujhaedje, des pàpàds ki sont rsaetchîs d' leus coveuses, des tchârnîs a Timishoara, evnd.

Oyi, dji sai, i gn a yeu des mintes dins des ôtès gueres. C' est ki, målureuzmint, cisse manire di fé n' est nén nouve. Et c' est paski ç' n' est nén novea ki ça m' disbâtche témint di vey les djins si leyî-st emantchî a tchaeke côp.

Do tins d' l' Impire romin, il estént pus oniesses : i djhént francmint k' il ataként les ôtès peupes po lzî rsaetchî des rançons et ndè fé des esclâves.

Djan Cayron ridjha :

Vos djhoz ki li cdujhance da Qaddafi âdvins di s' payis n' a rén a vey avou l' guere di Libeye. Mins gn a nou payis ewou çk' ene mierdjin pout dmorer 42 ans à povwer sins k' ça n' fouxhe ene dictature. Qaddafi, c' est on dictateur, k' i fwaiye des bounès sacwès ou nonna. Li Rwè Idriss end esteut onk eto, nerén.

Mins dji so d' acoird avou vos ki l' atake di l' OTAN va disconte do droet eternâcionâ. Pocwè l' OTAN n' a-t i nén ataké l' Inglutere ?

Les foices coûtchantreces ont dandjî di troes astocas po-z ataker on payis. Et i fât k' i fouxhnuxhe tos les troes rimplis:

Prumirmint : ça doet esse on payis la k' i gn a des problinmes d' abondroets del djin (ou d' fé croere k' end a) po l' opinion publike shuve;

Deujhinmmint : i fât k' i gn âye èn interesse economike ou on mançaedje a leu prôpe sâvrité (et sovint les deus).

Troejhinmmint : i fât k' ça n' mete nén a zinguezele les rapoirts avou des ôtès « hagnants » payis do cotoû,

çou ki pôreut fé rturner l' batch sol pourcea.

C' est pol deujhinme rājhon k' i nd ont a keure del Burmaneye ou del Corêye Bijhrece. C' est pol troejhinme rājhon k' i n' fwaiynut rén disconte del Sireye, paski l' Iran pôreut mete totafwait cou dzeu cou dzo pavâr la. Pol Chine, c' est on pô deus et troes.

Tant k' a l' Inglutere, ossu grâve ki ça pout esse, et ossu mwaijhes ki les politikes do govienmint fouxhnuxhe, les djins on vôté po ces politikîs la. Et dji n' a mây oyous câzer, a pâr dins V po Vendetta, di scretès prijhons e Grande-Burtaegne. Àresse, on n' a waire oyous d' rivindicâcions des djins k' ont stî sketer les botikes. Ça n' est nén come les Greks, metans.

Qaddafi ki fwait dischinde li caricaturisse Kais pa des francs tireus

Lucyin, po clôre li cayet

Cwè tuzer, asteure ki li spoûle (del guere) est houte ?

* li pârti-prins des medias, c' esteut bén l' veur: dji n' a mây oyous djâzer des bounès accions ki l' Qaddafi aveut fwait e l' Afrike. Portant, c' est dandjreus po ça k' i gn a nén yeu on fayé payis d' Afrike noere po-z ecoraedjî l' OTAN.

* dins li rpoirtaedje di l' RTBF do 23 d' octôbe (dji ratindéve "Walon-nous"), on mostra ki l' Qaddafi aveut purade ramassé des djins di s' payis - des islamisses - dispu 1998, la k' il aveut stî mancî pa « l' Qayida ». Divant, c' esteut

on djonne moenneu revinteu ki disfindéve les Palestinîs disconte di tos les cis ki les margougnént. Les Amerikins ni lyi plèt nén rprotchî d' aveur touwé des islamisses adon k' end ont schafyî des meyes et des meyes, eco asteure e Pakistan.

* inte 2003 et 2010, Qaddafi esteut divnou câzu on soçon avou tos les gros colés d' Urope. Pocwè tot d' on côp ridivna-t i l' Diale ?

* li sâme di l' OTAN esteut bén di stârer Qaddafi, nén d' aprester on payis democratike. Cwand i voeyèt, asteure, ki les islamisses wangnèt tocosté après les revintreyes arabes (come e l' Aldjereye e 1992), i sont tot pierdous.

* li ci ki shonne divni todi pus pouxhant dins l' djeu politike asteure, c' est l' emir do Qatar. Mins lu eto a fotou si prôpe pere a l' ouxh, la ddja Bén vint ans, po prinde li povwer. Il a-st amonté li tchinne Al-Djazira ki critique tos les payis arabes, mins MÂY li Qatar.

* si Qaddafi a stî waraexhe avou ses sorbateus dins les anêyes 2000 et à cminçmint del revintreye, les revinteus l' ont Bén stî tot fén parey, aprume avou les noers (« broûleus » d' Afrike prins à mitan do disdut) et copurade avou Qaddafi lu-minme cwand i l' ont-st apicî.

Qaddafi, apicî et margougnî (imâdje d' ene tchinne di tévé arabe)

So « Berdelaedjes »

Istwere : d' ene guere a l' ôte : alans rzè e 1914-1918

Les Francès ont i wangnî l' guere di 14 el Walonreye ?

E moes d' awousse 1914, les ârmêyes almandes et francesses si rescontrént el Walonreye. Des monceas d' civils fourît fuziyîs pa les Almands. Des peclêyes di mâjhons fourît broûlêyes...

Metans, rén k' po Bive 17 civils touwés et 72 mâjhons broûlêyes. A Poitchece(-e-l'-Ârdene), 95 mâjhons ont stî griyeyes ; dj' ô Bén : câzu tot l' vijaedje.

Li teyoreye dâ Singlé

Cwand dji câzéve del guere di 14 avou l' Singlé¹, i m' dijheut todi : « Schoûte Bén, la, valet, si les Francès ont wangnî l' batreye del Marne², la, c' est pask' on s' a batou a Bive. Sol moumint, dji dmoreve septike d' ôre ci râjhonmint la. Mins l' Gaston m' respondeut todi : « Schoûte çou k' dji t' di ! »

Li Gaston aveut don Bén râjhon, cwand i m' dijheut del schoûter.

Li tuza [esprit] metodike³ des Almands aveut stî dzôrné [perturbé] a tchaeke plouzaedje [rencontre, combat] avou les Francès. Aprume çou k' les istoriyins ont lomé « li batreye des frontires », di

¹ Spot da Gaston Lucy, on scrijheu e walon, ricwereu sol foclore et l' istwere do pays.

² Do 6 à 13 di setimbe 1914, 3 samwinnes après Bive, dabôrd. Après 6 samwinnes di guere, les Boches rescoulént po s' eterer dins les trintchêyes. Il î alént dmore 4 ans.

³ Divant d' oizeur, l' Almand, i fât k' i peze totafwait ; c' est come à teyâte : s' i n' sait nén s' role par keur, s' i n' l' a nén repeté cint et cint côps, il est pierdou. Copuvite la k' on lyi aveut seriné ki, dvant lu, i n' trovreut k' èn innmi ki n' ténreut waire li côp.

Vierton a Vierziye, etur les 20 et 23 d' awousse 1914. Les Francès avént adon rescoulé a fwait, et aprester ene novele tactike ki convneut mî. Li lçon d' Bive (et d' ôte pâr) aveut poirté.

Prumîs djoûs del guere dins nos vijaedjes

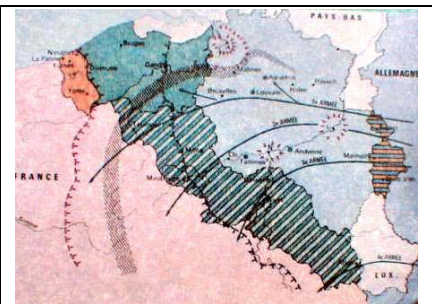
Après les prumîres angoxhes del mobilizâcion, li veye aveut rprins, piyam-piyam. On-z ere a l' awousse ; il faleut fâchî et rintroter les grins. Avou les omes evoyes a l' ârmêye, i gn aveut pont d' tins a piede. Et cwand les Almands ont-st arivé, les croupetes d' avoenne estént co stampêyes dins brâmint des tchamps. Ça permeteut âs djins, e corant d' ene a l'ôte, di s' mete a coete des tireus.

Dins les vijaedjes, sacwants avént wangnî l' France. Les noveles n' estént nén rassurantes. I passéve des tcheretes tcherdjeyes di djins ki s' sâvént et ki djhént k' les Almands touwént et broûlént tocosté. Esteut ç' ene tactike po-z ehâler les voyes et rastârdji l' ôte ârmêye ?

Dins nos vijaedjes, on voeyeut co sovint passer des sôdârs a tchvâ – on côp des Francès, on côp des Almands – k' alént pus lon, mins ki rançonént les djins so leu tchmin. Pa des côps, ene algarâde etur kibateus fijheut kékes moirts u blessîs.

Adon, li plaeece ere libe po l' infantreye s' apougnî : les Almands k' avént vnou d' droete a gâtche (so ene

mape), mins ki tournént a Nonne, do côp k' les Francès aprochént ; les Francès ki wangnént l' Nôr a tote foice.

Mape des mouvments des Almands, viè l' Coûtchant, pu viè Nonne

Et après ça ?

On vneut d' viker, so kékes djoûs, les batayes di resconte, les prumîres d' ene guere k' âreut dvou esse vite roistêye. Po ls Almands, todi, veyanmint k' il avént wangnî tocosté. Ki : il î avént dvou mete li pris. Des meyes di moirts k' il avént leyî pattavâ l' Walonreye, divant d' mete li prumî pî so France. Çoula les aveut fwait araedjî jamvais parey. Did la, leu rvindje so des pôves enocins li londmwin des batreyes.

Les Francès, tot feu tot blame mins nén aprester âs novelès âres, aprume les mitrayeuses, avént co pierdou dpus d' omes. Mins leu-z estat-major analijhive ses prumîres plouzêyes [défaites]. Et reyadji tot leyant l' djenerâ Joffre moenner les operâcions a si idêye : rataker après 6 samwinnes di rescoulaedje.

Louwis Baidjot, saetchî fou d' on long papî walon et francès, sicrît e 1999.

Beldjike / Politike :

Les Walons veyous pa on Francès

Les Walons, c'est les Walons, dji n' è dismoidrè nèn. Et dji n' dimande k' ene tchôze : k' el dimorénxhe.

Dj' inme bén les Walons. Vijhnaedje, cuzinaedje, minme mariaedje : li minme sokete, mins avou des rdjets diferins. Et c' est ces diferinces la ki sont clapantes !

Alez, taiss ! Vos mådjinez vs les Walons divnous Tchampanwès ? C' est come pol tchampagne : c' est nèn pâr les minmès bouyes et nèn vormint li minme schoume !

Et si nos câzrènes on pô do sacré Bart De Wever ?

Vo-z è la onk ki s' î etind po disfligoter s' payis ! Lu, i n' voet k' si Flande tote seule. Ene Flande ki n' âreut ddja pont d' langue especiåle, pus k' on-z î câze

neyerlandès... Infén, ene sôre di neyerlandès.

On menir k' a fwait si romêye e djhant « nonna ! » a tot çki les ôtes dijhèt. Dji croe k' on politikî est lادلé po fé, et nèn po disfé !

Cwè k' il advénreut di ç' monsieu la s' i lyi prinreut l' idêye di dire « oyi ». Kî çki ki croereut co a lu ?

On dit k' il est sûti. Mins i n' eploye ki l' mitan do lingaedje d' èn efant d' cwatre ans ; a ciste âdje la, c' est

« oyi » et « nonna » ; lu, c' est seulmint « nonna ». Infén, « nee ».

Ermärkez bén : « bart » e tîxhon, ça vout dire « barbe ». Ebén dabôrd : « la barbe », De Wever !

On Francès ki s' mele di çou ki n' lyi rwaite nèn : Gérard Avril (sicrijaedje e tchampnwès avou l' accint di Sringdâ – e tchampnwès « Srodâ », e francès « Sorendal » – prezinté às scoles di Bive, octôbe 2011).

Beldjike / Tourisse

E vacance al mer

Gn a todi dpus d' djins ki vont-st e condjî a l' etrindjir, la k' avou Internet, vos âroz des meyeus pris ezès ôtes payis, purade k' al candlete [au comptoir] e l' nosse.

Portant, Nicolai et mi, ons a stî, e l' esté, al Coisse bedje.

Nosse trén ns a moenné disk' al sitâcion d' Adinglêxhe [Adinkerque], li viyaedje ki fiesteye ses 1000 ans ciste anêye ci.

Apî disk' al Pane, la k' li astrande (pladje) a stî d' ses pus beles, avou l' solo et tot. Paret k' c' est l' minme djoû k' i gn a yeu l' oraedje à Limbork ey el Walonreye. Mins, al coisse, totafwait a stî pâjhûle, sins pont d' mwaijhe were [mauvais temps].

Dins les restaurants

Veyanmint k' nos estans des magneus d' djotes [végétariens], i nos a falou wandler avå les voyes et dmander cwè às gârçons des restaurants, k' estént todi so

l' pavêye po-z assaetchî des pratikes. À dmander « *Kunnen we hier veganist eten ?* », les djins m' respondént tofer: « *Excusez-moi, mais je ne parle pas flamand.* »

Po fini, les Tchitcholyins nos ont savou fé des pidzas d' djotes, et c' esteut les seûs ki compurdént pâr li flamind. Mins après, dj' avans câzé avou zels e l' itâlyin ey e francès.

Al nute, li patrone di l' otel « *Mon Bijou* » m' a bén vlou responde e neyerlandès, mins

cwand nosse Nicolai a drovou s' boke po flamindjî avou on accint on pô drole, ele lyi a respondou e francès. E l' otel, les schurresses [femmes de chambre] câzént inglès, et les meskenes do ddjuner dvizént e castiyan.

Did la, ons a prins l' tramêkê disk' a Zébrudje, po-z aler dire bondjoû a on soçon k' est priyesse a Sint-Pire-dilê-Brudje. Dandjeus k' c' esteut l' seû djoû sins solo.

Ey al nute, à restorant chinwès, ons a dmandé e

flamind, mins do côp k' li meskene nos a-st oyoyou dvizer e francès etur di nozôtes, ele nos a fwait plaijhi e francès. A nosse soçon curé, ele lyi a djâzé e *westvlaams*, ki c' est l' flamind coinrece did vâv la.

Li leddimwin, après messe, les djins ont câzé acmaxhî avou nozôtes: ene miete francès, ene miete neyerlandès « a môde di Misterdam, come les Bén aclevêyès djins ». Et nos dire: « Cial, al coisse, nos n' avans mâv sitî po l' Beldjike si cschirer. Gn a k' Bâr li Fâvete [*Bart De Wever*], la k' i tént avou les gros patrons. On côp k' il ârè spotchî les Walons, i nos spotchrè nozôtes, les pitès djins did vâv ci. »

Tote li samwinne, on s' a pormoenné so l' coisse, etur Kinoke et Noûpôrt, â cweri todi les meyeusès strandes et les restaurants ewou k' on s' sait rpaxhe avou des djotes. A Knoke, les djins ont todi flamté voltî avou nozôtes. C' est la k' ons a discovri ene sacwè d' foirt bea: des nouvès icones, pinturêyes portant a môde des Primitifs Flaminds.

Â cachî après ene sitrande di nute [*nachtstrand*], ons a tcheyou so ene sitrande di dismoussîs [*naaktstrand*]. Come cwè, i fât prononci d' adroet come zels, s' on s' vout fé comprinde.

On djoû, ons a stî vey li coutchî do solea al loumante tour di Noûpôrt, et s' mete a dvizer avou troes djins, èn ome avou ses deus bâsheles. Ey ons a flamté sfwaitmint avou zels ene dimeye eure, po-z aprinde, al difén, k' c' esteut des Lidjeus. Po dire li vrai, ç' n' est nén des djins did vâv la k' vos trovroz so l' coisse.

Wice sont i, les Flaminds ?

Mins adon, ewou et comint lzès trover, les Flaminds ?

Âs tchôdès aiwes !

Ons a stî âs tchôds bagns di Stene, et la, on n' câzéve ki l' flamind do Coûtchant. Vos lzî dmandez ene sacwè e flamind do Braibant ? On vs comprind et vs responde e leu flamind da zels, vos !

eglijhe di Mariglêjhe

So l' ouxh del glêxhe di Mariglêxhe, èn afitcha e flamind do Coûtchant vos priyive d' aler al dicâce del grande Nosse-Dame. Veyanmint l' no do viyaedje, on n' si sâreut brouyî.

A Ostinde, les djins did la dvizént purade acmaxhî francès-flamind, ou seulmint francès. (Les djins k' ont des biesses et pont d' saetch al mwin ni sârént nén esse des tourisses, sapinse nozôtes.)

Les Flaminds d' France

Divant d' eraler al mâjhône, ons a vlou vey Dunglexhe [*Dunkerke*], et prinde li busse al sitâcion d' Adinglexhe. (Gn a eto on tchmin d' fier, mins seulmint po l' martchandijhe.) Do côp ki l' busse a passé l' limodje Beldjike-France, ons a rade veyou k' gn a brâmint d' l' adire etur les Flaminds d' France et les cias d' Beldjike. A s' aprepyî

d' Dunglexhe, gn aveut ene sôlêye e busse. Les djins l' ont fotou foû : « Alez rnâder a l' ouxh ! Ça vs frè do Bén ! ».

Avâ les voyes, sacwantès mâjhones avént des plakes so les murs, ki c' esteut scrît: « *Maison flamande* ». E l' veye, brâmint des câbarets avént des ôtes sicrijhas: « *Dunkerque, fierté de la Flandre* ». Et, sol grand-plaece, li drapea francès a costé do drapea flamind.

Ç' a stî foirt mâlâjhey di trover ene cwâte postale e l' veye. Po fini, on nd a yeu ene, avou on batea ey on poncea, avou li scrijha : « *Je passe mes vacances en Flandre.* »

Come cwè, gn a nén dandjî d' flamindjî po esse fir d' esse Flamind.

Nerén mezâjhe di franskiner po esse walon !

rowe di Bastogne a Zébrudje

Ene institution po les pôves â no d' Notru-Dame di Baneu a Brudje

Djôr Sfasie, li 24 di nôvimbe 2011.

Spòrts : les tchafiaedjes do Ptit Louwis (21)

Li paskeye da Oscar Pistorius

Dj'é l'abitude di vos dvizer di grandès équipes ou bén di grands spòrtifs. El cé qui dj'é decidé di vos prezinter ådjourdu est seurmint moens cnoxhu. Pourtant, il a bråmint do merite.

Ès pitit no, c'est Oscar ; eyet s' nò d' famille, c'est Pistorius. Èç-n ome la est Sud-afrikin. Il a vnu à monde a Prètoria e 1986.

Djusquar la, rén d'espèciâl, qui vos dalez m' dire. Eyet pourtant, les cés d' inte vouzôtes qui voeynut volfî les coûsses a pî duvnut conoxhe l'istwere da Mossieu Pistorius.

C'est l' prumî atlete andispòrt a concouru dins in tchampionat du monde pou djins valides. Mia : il a stî l' prumî mèdayî andispòrt mon les valides.

El pitit Oscar aveut a poenne onze moes quand on lyi a còpé les deus djambes d'jusse padzou les d'jnous.

E 2004, i cominche a fé del coûsse a pî adon qu'i s'aveut cassé l' d'jinou à rugby. Divant ça, il aveut minme cachî a fé del bocse.

- Comint s' fait i ?

Ebén, i court avou deus protezes e carbone eyet speciålmint faites pour li couru. Radmint, e moes d' setimbe 2004, i gangne ene prèmière mèdaye às Djeus parolimpiques d' Atene. L'anêye shuvante, i court avou les valides e l' Afrique du Sud. E 2008, el Tribunå des Referés du Spòrt l' otorize a couru avou les valides. C'est adon qui des espèciålistes ont cominchî a fé des tesses eyet studyî les performances da Pistorius.

Dji vos spagne les detays. On a rmarqué ètou qu'el consomâcion d'ocsidjine est

moens foite qui les ôtes coureus. Ès depårt est moens rade eyet il a pus malâjhiy dins les tournants.

L'IAAF a evoyî des medcens pou fé des analizes techniques di ses coûsses. Gn a yeu des rapòrts avou des interdicsions. L'ome a stî e-n apel avou des ôtes concluzions.

- Dji n' vos di nèn les dispites inte les esperts !

Les espèciålistes ont trouvé deus affaires di seures. Les mzeures biyomècaniques èn sont nèn les minmes inte li foûme del lame e carbone eyet l' pî d' èn ome. L'ôte pont est foirt impòrtant. El coureu est à rcoe des rujhes às niers do talon eyet às musses del boudene del djambe [mollet]. Des affaires qui poiznut du traeyin às sprinteus. Surtout às ètrinnmints.

Èl pàrticipâcion da Pistorius às Mondias valides est istorique. Qwèqu'i gn aveut ddja yeu deus cas, mins nèn avou des lames : Terence Parkin, in

nadjeu sourd eyet l' Francès Salesse, disfoirci del mwin.

Mins Oscar, on l' prind pou « Robocop ». Les sponsors ès l' aratchnut. Pourtant, il a toulminme des lames avou des rsòrts eyet pus l' longueur est grande, pus il est avantadji.

L'ome s' a qualifyî pou les Mondias 2011 a Daegu el Corêye du Sud. El dimegne à matén, li ståde esteut rimpli pou vir les seriyes. Il a stî sòrti e dmiy-finåle du 400 metes, mins a stî medayî pou s' pàrticipâcion à 4 còps 400 metes. Les djins l'ont spoté « the Blade Runner », el coureu àzès lames.

Ène affaire qu'est seure, c'est qu'Oscar Pistorius est èn egzimpe pou les andicapés. Avou ène télé bataye, i done in messaedje d'espwer a toutes les djins qui sont-st amputêyes a cåze d'ène maladiye, d'èn accidint ou co bén minme d'ene guere.

Qwèqui, el pris des lames dispasse les 25.000 uros !

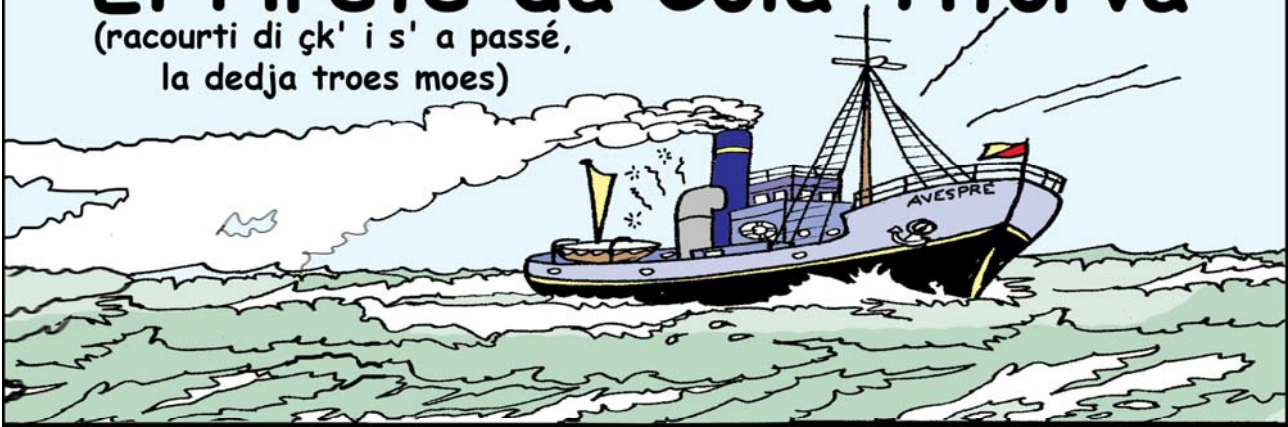
Eyet ça, i n' fât etou nèn l' roublyî !

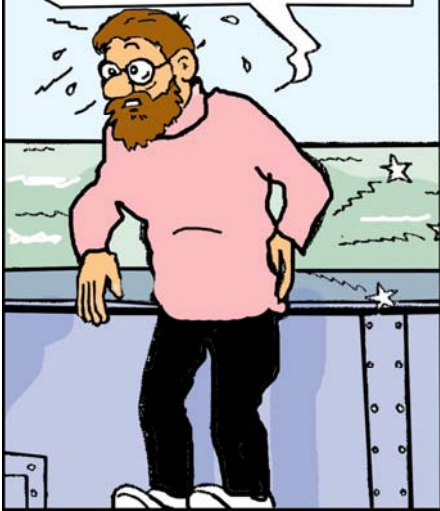
Djan Goffart, li 10 di nôvimbe 2011

El Pirete da Colâ Titôrvâ

(racourti di çk' i s' a passé,
la dedja troes moes)

Ouxh ! Boigne di
coukes ! Ça rcomince !

Vola k' ça
m' rilance !

M' avîz vs
houkî, capitinne ?

Tonwere di berce; dj' a
co l' wespiyant diale
dins mes rnos !

I vos fât
fé sognî.

CT1

Vos avoz bea dire
dji n' arive pus
a pixhî.

Ki l' bosco mi vegne
totshûte trover dins
m' cabene.

shûte p. 15

Viyès tecnikes

Les schinons et l' schinlaedje

C' est l' ivier ; d'instants, c' esteut ene sâjhon avou waire d' ovraedje po les djins des viyaedjes. Do bon tins po schinler [faire des éclisses de noisetier destinées à la vannerie].

Cwand dj' a scrît « Ene bâke so les bwès d' l' Årdene » e 1982-1983, gn aveut co sacwants viyès djins ki schinlênt⁴ po leu plaijhi.

Banslî ki raloye li prumî ceke

Il avént stî à bwès e l' erî-sâjhon po code des côres, k' on djheut eto des schinlires [baguettes de coudrier]. C' est des baguettes di côrî, belzè droetes, ni trop djonnes ni trop viyes. Dijhans des rdjetaedjes di 2 a 4 ans.

I fât aler às côres cwand les noejhès sont sweres (djaenes-brunes) ou schayetes (k' ele toumèt d' zeles-minmes).

On meteut les fas d' schinlires al gregne po les leyî hazi (souwer tot douçmint), por zeles divni bén coriantes [solides et flexibles].

⁴ « schinler » vént di « schinon » ki s' prononce « hinon » a Lidje, « chinon » a Nameur et sol Basse Årdene eyet « skinon » après Tchâlerwè. On xhiltant modele pol betchfessî scrijha SCH

Po fé les tournants ou ceges d' on tchena, on ployive deus côres a rond li djoû minme k' on ls aveut stî code.

Après troes samwinnes, les schinlires avént assez breni (hazi), et on pleut schinler. On fjheut èn acrén a ene aspagne [main ouverte] do dbout del côre. Pu on-z avancive avou on coutea tins k' on ployive li côre so li djno po l' fé pârti. Pu porshure tot do long del côreye, po-z aveur on schinon di troes cwate metes long. Cwand t' as yeu l' prumî schinon, t' atakes li deujhinme pu les ôtes (4 ou cénk, todi).

On schinon est 8 a 10 milimetes lådje. Gn a des beas, sins nuk, del minme sipexheur, et des cis k' ont moussî dins l' bwès ou ndè sôrti (sovint des trop djonnès côres, ou des codowes so des côrîs d' fagne). C' est po ça k' i les faleut rewalijhî [égaliser] tot raezant les pus spès.

Adon, on prindeut l' tchessi do tchena (les deus grands ceges metous di scwere et loyîs avou on schinon ou on ptit clâ). Et-z emantchî les orayes do tchena. C' est la ki les coisses si rdjondèt. C' est l' ovraedje li pus spepieus. On prind les pus beas schinons, et les tourner did ttâtoû des cwate bresses, tantea k' i s' fwait on croeijhaedje la k' on va poleur sititchî les coisses.

Les coisses

Les coisses ou coistrès, c' est les dmeys ceges ki vont d' èn oraye a l' ôte. Gn a deus troes pus stocaesses, les mwaissès

coisses. Les ôtes pus fenés. On les fwait avou l' côreye k' a stî schinlêye (li cour del côre). On lzès rcôpe a mzeure, et les efiyanti [effiler] à dbout po les poleur sititchî dins les orayes.

Texhaedje

On côp k' totes les coisses sont bén sgures, on pout cmincî a les refaxhî avou les schinons. On les fwait passer on côp pa padzeu, on côp pa padzo. Cwand on-z avént sol ceke, on toitche li schinon, po k' li schoice soeye todi à dfoû.

Cwand on-z arive à coron do schinon, on è prind èn ôte tot les rapâmant so dijh, cwénze cintimetes.

Tot texhant vosse tchena, i vos fât todi avancî des deus costés eshonne po sotni les coistrès et lzes moenner. Si fât i texhe li pus seré possible po ki l' panî ni s' dismantche nén.

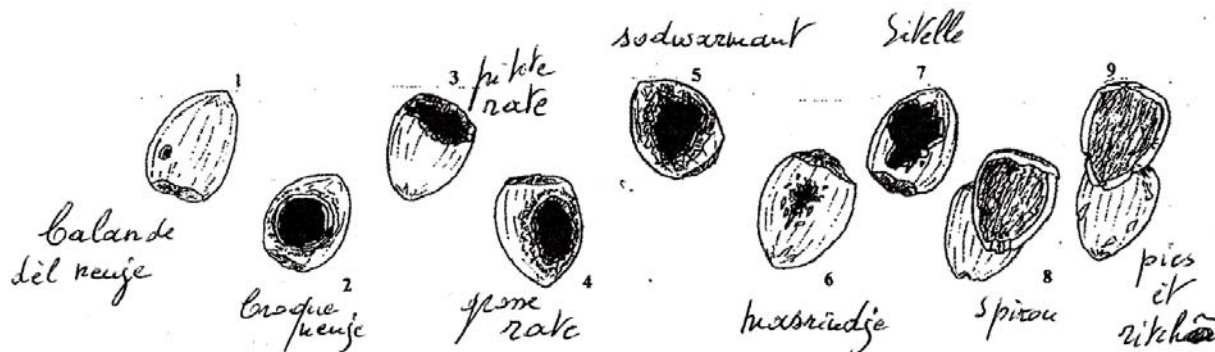
Pôriz mostrer l' oraye, les ceges, les coisses, les schinons ?

Lucyin Mahin, tot rlijhant « Ene bâke so les bwès d' l' Årdene », tome 2, & « Li fjhaedje di panîs a Slinri » (EMVW, 1934).

Nature

Les magneus d' noejhés

C' est l' ivier ; gn a nén k' les schinleus a profiter des côrîs. Dins les bwès, tote ene peclêye di biesses ont dandjî des noejhètes po passer l' ivier. Et gn a nén onk a les edâmer come l' ôte...

Si vos vloz totes les eplikêyes sol manire ki totes ces biesses la atacnut les noejhètes, alez s' vey sol Wikipedia walon a « noejhe »

Istwere des nouvès tecnodjeyes dins ene PME

Comint k' on-z a vnou a l' éndjole (PC)

Dji dvreu putoit dire : « Comint k' dj a vnou a l' éndjole? », ca gn a mwintès voyes po-z î parvini.

Cwand dj' a rprins les afwaires e 1954, les ordinateurs estént des foirt grossès machines k' i gn aveut k' les bankes et les grossès sociétés a s' les poleur payî.

Do trevén des calpins et croyons

Nozôtes, dj' esténs co à tot vî sistinme di tot scrire al mwin, come à bon vî tins des moennes copisses.

Des factures fwaites al mwin (carculs et scrijhaedjes), avou les cwate-z operâcions k' on-z aveut-st aprins a scole, sins rovyî li prouve par nouv, ki vneut Bén a pont. On bleu papî carbone sititchî etur les foyes, ki rcopyive sol dobe k' on wârdève por lu. Et po scrire, li bon vî croyon a l' anilene, k' i faleut waitî di n' nén sucî, peu d' awè l' linwe tote violete.

End a-t i falou, del pacyince et des anêyes, po s' amidrer. Mins on-z î a-st arivé.

Ripurdans l' voye à cmince : tins del guere di 40. Tot s' fijheut al mwin, les papîs del contâbilité, les letes di vveturaedje po-z evoyî les martchandijhe ezès vagon do trén. Sins conter k' i faleut des papîs po ttafwait : li farine, li tcherbon, li souke, li margarene et tot l' sint-friskin. I gn aveut des timbes di ravitaymint po nimpôrtu cwè.

Les contes, adon, amon les indepindants, estént brouxhires [rudimentaires] : faleut djusse on bon gros calpin et kékes cayés.

Mins, avou l' tins, les Contribucions ont divnou todi pus dmefiantes. Les taeyes [taxes] pa rmetaedje [comparaison] à trén d' veye et les impôzucions d' ofice estént manoye corante.

Po s' houwer [tenir à l'écart] des margayes continouweles avou les Contribucions, lu seu moyén esteut di tni ene contabilité dins les regues.

E 1954, on s' a metou dins l' mouvmint. Mins il a falou do tins !

Do trevén des machines a carculer

Ureuzmint, les machines a carculer ont-st arivé. Nén des ptits tchinisses k' on tchôke e s' potche come enute, mins des biesses di dpus d' 10

kilos, avu des tapreces [claviers] come des afitches et ene grande manike k' i faleut haetchî a tchaeke côp. Cisse-ciale a disparexhou po fé plaeece a on boton electrike. Sins rgrets !

Dju vos doe asteure espliker comint mârchtént les pitîes machines avou ene manike po ene mwin et on levî po l' ôte.

Li pôzucion des chifes di 0 a 9 si fjheut avou on curseur po tchaeke colone : a droete, les unités et tot rivnant a hintche, les dijhînes, les cintînes etc. Li displaeçmint d' ene colone a l' ôte si fjheut à levî et l' manike contéve a tchaeke toû. I faleut don bodjî d' on costé u d' l' ôte et tourner u distourner. Ene merveye po l' epoke !

Po mopliyî 27 pa 18, avou l' curseur, fé 27, vini a hintche avou l' levî po fé 270 et tourner 2 côps, çou ki dene 540 ; pu rivni a droete et distourner 2 côps po-z ariver a 18 (20-2). Po pârti [diviser], on fjheut l' contrâve.

Po-z è rivni al contâbilité, il a don falou tni des lives contâbes (athtaedjes, vindaedjes, caisse, banque...)

I faleut ene colone a pârt po tchaeke sôre di dinrêyes, e kilos ey e francs. Cwand on sait k' on vind des grains et des torteas po les biesses, del farene et do tcherbon, des angrais et des prodûts fito, on s' pout rinde conte del buzogne ki ça dnêve.

Les totâs estént fwais tos les moes et i faleut k' ça clope, çou ki n' esteut nén todi l' cas. Adon, faleut cweri les flotches, pa des côps lontins. À dbout d' l'an, tot ça si dveut rdjonde, à franc près., Sins câzer d' l' invintâre : tot çk' ere e magazin diveut-z esse riprins à franc près et pa kilo.

Les papîs calkes

Pu a-st arivé li contâbilité âs calcaedjes. Ene prumire revolucion ! On-z aveut ene plake di fier avou troes picetes. Li prumire, on l' picive dins l' gâtche pådje do redjisse a scrire. Li deujhinme tinêve li carbone e s' plaeece et l' troejhinme, c' ere li fitche a rimpli. Ci sistinme la fijheut wangnî do tins et rastrinde les ereurs.

So l' fitche piceye après l' pådje di gâtche, on scrijheut les chifes contâbes et sol foye di droete, li vintilaedje (esplikêyes) do scrijha contâve.

Les rujhes vinént co todi di l' adire inte les fitches djnerâles et les fitches di tchaeke conte. On n' a rin sins mâ, don ! Mins c' ere, ma fwè, on progrès k' è valeut les poennes ! On s' end a siervou bèn des anêyes !

So ç' tins la, on s' aprestêve tot douçmint âs ordinateurs. Pou nouzôtes, ça a vnou del banque.

Les banques po vs dihaler

Dj' avans ddja dit ki les banques avént stî les prumîs a-z eployî des éndjoles.

Elle avént on programe k' ele metént al dispôzucion di leus pratikes. Ele vos ahessént [fournir] di redjisses. Djî les rimplixhéns et tos les moes, on les rmeteut al candlete di l' Adjince, ki s' tcherdjive d' elzès revoyî a bon pôrt. La, les scrijhas contâbes estént

ecôdés et après 2 ou 3 samwinnes, i nos rarivêve li contâbilité do moes.

Li côp d' après, les deus moes estént rprins eshonne, et come ça disk' al fén d' l' anêye. Gn aveut pus k' a rmete li papî do moes d' decimbe à contâbe ki rimplixheut les papîs d' contrubucions.

I dmorêve co on hik, c' est d' faleur ratinde 2 a 3 samwinnes po-z awè ene sitouwâcion, çou k' esteut pas des côps djinnant.

L' avnowe des copitreces

Avou l' tins, les éndjoles ont divnou todi meyeumartcheyes. Dj' avans ascoxhî l' bî : dji nos avans « éndjolijhî » (come on n' dijheut nén co adon).

Li programe contâbe esteut ddja bèn atuzlé [conçu] po l' epoke et i s' amidrêve todi dpus âd dilong des moes.

Po fé des ôtes buzognes, on waitive di conoxhe kékes fligotes di « Basic » et ses « go to ». Dj' esténs lon d' fé des mirâkes, mins ddja bèn contins di saetchî nosse plan.

Li société ki vindêve li programe a yeu des arokes, ey esse rivindowe. Mins les noveas prôpiétaires avént leu programe da zels, bèn pus pouxhant ki l' nosse. Dj' avans don adopté li leur, tofer ramidré, et dj' end esténs bèn firs.

Pu a-st arivé on tot novea programe po fé nos paymints sins mâ sins rujhe. Mî k' ça ; li programe contâbe a stî rolyî à programe di paymint et les operâcions sont asteure riprinjhes otomaticmint dins nos lives, sins nozôtes î co mete li mwin.

Ké rmowe-maenaedje sol trevén d' ene simpe vicâreye !

Louwis Baidjot, li 29 d' octôbe 2011.

Fâves do vi vî tins

Fât i fé sogne [peur] às efants avou les crodjambots ?

Sacwants psis volnut k' i n' fâreut pus djâzer às efants des crodjambots ou crocmitinnes come li Spetin, li Rodje Bounete, Pépé Crotchet, les Pépés do vint, l' Ome às Rodjes dints, li Rawia... Çà lzî freut atraper des hisses ki lzî pôrént dner des fobeyes.

Portant, totes les culteures avâ l' Daegne ont leus propes crodjambots. N' est ç' nén ene estape k' i fât k' l' efant passe dins si diswalpaedje sicolodjike ?

Ci kesse la a stî sorbatowe âzès scoles di walon d' Bive, e moes d' octôbe. Ziré Malet nos dit cial li sinne.

I ont fwait awè l' pepete a brâmint des efants nawaire : on les lome : li Spetin, Pépé Crochet, Mareye Sacatrape, les Rodjes Bounets.

Nos parints avént i râjhon, avént i toirt do les pratiker ? S' endè fât i co siervi dins l' aclevaedje des efants âdjourdu ? Brâmint diront : « Oyi, oyi ! »

Ricnoxhans ki, dou k' i gn a èn efant k' a stî schapé do toumer e pousse [puits], si pa eyet s' moman ont Bén fwait do lyi aveur fwait sogne des Rodjes Bounets. Si ene bâshele ni s' a nén leyî atôchî pa on mâ-tourné, grâce às cis ki lyi ont câzé do Spetin ! Si l' pitit arnâjhe n' a nén tcheyou dins l' trô del grote, aureut i yeu peu di Mareye Sacatrape ?

Elzès fât i eterer, tos ces laids mvés la ? Des ôtes diront « Oyi, Oyi ! »

Avou totes ces crakes la, on-z aprind les mintes às efants.. On cmince pâ Pere Fwetârd, pu c' est les Rodjes Bounets et tos les ôtes. Por mi, c' est tos boignes contes. A té pont k' i gn a brâmint, cwand il ont crexhou, k' ont co peu do

noer, ou do moussî à bwès. Des ôtes tronnèt à pus ptit brut oudonbén awè ene hisse do resconter des djins k' i n' conoxhèt nén.

On-z a télmint câzé des pedofiles (pa des côps avou râjhon) ki des efants k' i gn a si vont dmefyî minme d' ene djin k' elzî fwait tot djuste ene pitite clignete.

Po fini, les parints pudront çou k' est râjhnâve [raisonnable] tuzant a l' âdje di leu râpén po lzî minti et pu, po s' disminti.

Dessin do Pépé Crotchet pa Bernard Lallemand po-z animâdjî on powinme da Lucyin Mahin (1985)

Èn egzimpe di sbaraedje k' a dmoreé lontins dins m' tiesse

Dji vos va conter ene sacwè di m' vicaedje po vos acertiner ki les saizixhmints d' èn efant dimorèt e s' tiesse brâmint pus lontins k' on n' pinse.

Prumire sinne, e 1944 à rcoe dins nost abri. Tot d' on côp, vola èn oficî almand ki broke et nos manceye avou deus pistolets tot boerlant : « schnaps ! » I vleut a boere adon k' il esteut ddja fén sô (i

n' plantéve pus !). Nosse pere parvént a l' rapâjhî et l' evoye dou k' i gn a swè-dijhant del gote (ene mâjhon ki les Amerikins î estént).

On n' l' a pus rveyou !

Deujhinme sinne, e 1962, e l' Espagne. Dj' ô Bén : dijh-ût ans après.

Dins nost otel, la èn ome Bén gaiy, binâjhe di s' djournêye, ki nos atôtche tot soriyant, on vere el mwin et lâchî, amistâvmint : « schnaps ? ».

Bardaf ! Ké côp d' bordon ! Tot bâbô, dji blanki, dji pâme câzu. L' ome ni comprind nén çou ki m' arive, nén dpus k' mi, dayeur. Il erva e si dmandant cwè. Pus târd, dj' a saizi ki c' esteut li mot : « schnaps », etindou lontins dvant, e 1944, ki m' aveut-st efoufyî.

Vla ene viye sovnançe ki mostere k' ene saizene, estant efant, pout dmorer enancrêye dins l' parfond do cervice po tote li veye !

Désiré Malet, octôbe 2011

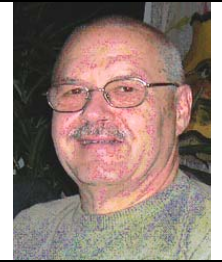
Mareye Sacatrape : ene toluwe [être féminin] nén cnoxhowe à batayon des spêrs et tolus do teroe walon da Albert Doppagne.

Dins ç' gros live la, « *Esprit et génie du terroir* » (Duculot, 1977), dins l' peclêye di crodjambots, gn a troes Mareye, inte di zeles li Mareye Crotchet, dandjreus li feye dâ Pépé. Mins nole « Mareye Sacatrape ». Grâce a Ziré d' aveur rissaetchî cisse pôve « djin » la del roviaance.

Noveas lives e walon

Discomelaedje d' on noer poyon foû scwere

Après si ramexhnêye di « Noveles di Mélin », Djâke Desmet nos a toirtchî on roman à suspinse, etcherpeté d' ene mwaisse mwain [de main de maître] et avou on motîf [vocabulaire] walon al leccion. Des Belès Letes come on n' è fwait pus. U pus waire, toti !

Rascourti

On djonne ome di boune famille ni saveut pus roter dispoy k' il esteut co tot gamén. On lyi aveut catchî eto li vicaedje di s' mame. I mete a djoû k' i sait roter, asteure k' il est èn ome. I s' atake às kesses et às messes, po sayî do comprinde comint çki s' planete est scrîte.

Les persounaedjes

* Djaki, li fi Bota : li « noer poyon foû scwere » ; il a 18 ans; il a stî achurnâve [paralysé] dispu l' âdje di 7 ans, al moirt di s' mame. I rsait roter après aveur sitî segnî d' on rbouteu.

* Chantal : si infirmire, 29 ans, ki shonne Bén adawiante po sacwants...

* li pa Bota (k' on n' dit nén ddja s' pitit no) : on traeyincieus (ome d' afwaire) k' a des oujhenes e Congo, e l' Aldjereye ey ezès Stats Unis. Mins ki les afwaires pôrént Bén cori a mâlvât. Èn ome sins brut. A-t i seulmint veyou voltî s' feme Djenvire, revoye la ene dozinne d' anêyes.

* li mononke Djone, fré do pa Bota, et si assoçné ; i va sovint e l' Amerike moenner l' traeyin ki l' famille a lavola. Toti a naxhî dins les contes del société, et criyî herleme k' ele va « fé on bouyon ».

* Twenete, li meskene, « ki n' a waire di cur po fé ene bride », mins ki cnoxhe tos les secrets del famille.

* Adriyin, li tchâfeu, « ki n' a pont d' oxheas a screper ».

Mintnaedje do suspinse

Del prumire pådje, on sait d' Djaki, k' a dmore 11 ans so ene tcherete, ki s' maladeye esteut purade dins s' tiesse.

Li deujhinme tchaptrê li voet aler so l' aite et discovri ki s' mame n' est nén eterêye a Djodogne avou ses tayons, come on lyi a si sovint seriné, à Djaki. Tot londjinant dins l' veye, i sbare on tchén, ki potche evoye, et s' fé spotchî pa ene oto li munute d' après. Did la djârnyêye e si esprit l' idêye k' i pout fé bodjî les sacwès d' à lon rén ki pa s' volté. Il âreut motoit rçû ça di s' mame. K' a kécfeye morou po n' nén fé do toirt âtoû d' leye...

Po l' co catibuler on pô dpus, vola k' il a ene brete avou s' mononke, ki vout k' Djaki l' âye fwait esprès d' awè stî disfoirci [handicapé] so tot ç' tins la. Djaki lyi sohaite mâlaweur, divintrinmint, cwand l' ome monte coûtchî. Et ... li londmwin à matén, mononke Djone a berloufé djus do prumî plantchî, houte del balusse.

Mins l' medcén d' famille dit k' il a djusse yeu ene atake, et s' lever po prinde ene drouke po s' cour malåde, et tchaire moirt come ça, « so on nuk di fistou » (so rén do monde di tins).

Ci n' est k' al pådje 105 ki les lijheus vont-st ataker a disterer les viyès vatches del famille Bota. Il a falou po ça fé amoussî on novea persounaedje, li viye Matile, ki

vneut fé l' bouwêye à manaedje divintins. Djaki, fén rnâd, lyi saetche les viers foû di s' narene, tot lyi djhant ki « s' popa lyi a avoué totafwait ». C' est avou les berdelaedjes del viye djin ki nosse Djaki va comprinde li contnou del lete d' ene infirmire di Dâve, k' il a toumé dsu (sol lete, nén so l' infirmire !) tot forguinant dins l' malete di s' mononke.

Li puze ki Djaki est remantchant kimince tot douçmint a hâyner tos les secrets del famille Bota... ki dji n' vos dirè nén, ca ôtrumint, vos è sâriz ostant k' mi.

I dmeure co à scrijheu a tourner ene fén po essinner [mettre en scène] çou k' il a-st anoncî dins l' adrovaedje : il aveut prometou a Henri Lerutte, on rloché oteur do Roman Payis, di scrire on roman so ene sipoûle ki l' aveut foirt mouwé cwand il aveut 16 ans e 1959. Li grand tchanteu d' rok, Buddy Holly aveut stî touwé dins èn accidint d' avion dins l' lyowa.

Saetchaedje et atchtaedje

Asteme ! Li live n' a stî saetchî fok a ene cintinne d' egzimplaires. Si vos ndè vloz onk, ni târdjîz nén del dimander à scrijheu, rowe do coclet a Djiblou (emile : fb548234@skynet.be). Oudon viersîz 10 €, et 4 € d' rawete po l' evoyaedje, à conte IBAN BE11 0001 8048 3048 (BIC BPOTBEB1).

Bén-magnî

Coisses al môde di Tieraxhe⁵

Cou k' i fât : (po cwate djins)

* 4 coisses [côtelettes] di pourcea.

* 1 trintche di crou djambon

* 4 trintches di marwale (froumaedje di l' Avenwès)

* 1 agnon fén discopecî

* kékes coirnitchons et do pierzin (si on vout)

* 1 grande paille ou deus pitès longowes (c' est pus âjhey).

Cou k' i fât fé :

* Vos fjhöz cure les coisses dins l' paille avou ene boune nukete di boure, deus munutes à long. Vos les rtournez deus munutes ; vos les rtournez ene deujhinme feye deus ôtès munutes, po k' ele purdexhe ene bele couleur des deus costés.

* So tchaekene, vos poizez do djambon discopecî.

* Ladsu, vos poizez ene trintche di marwale, li spexheur a vosse convnance.

* On finit pa l' agnon, avou on pô d' pierzin si on vout.

* On fwait co cure 5 munutes, tot rascovrant l' paille, po k' les marwale fondexhe doûçmint.

* Vos siervoz tot d' shûte : ça node bon et on s' rassapene.

Cou k' on pout magnî avou :

On gratin d' canadas et d' poretes às cwate sipéces [épices].

Cou k' on pout boere avou :

Ene trapisse (vos, Walons, vos n' è manquez nén) u on rôze vén (nos, Francès, dji n' è mancans nén)

Gérard Avril, ratourné do tchampnwès.

⁵ Li Tieraxhe di Walonreye, c' est ene pitite coine del bote do Hinnot, âtoû d' Wegniye. Li Grande Tieraxhe va brâmint pus lon so France.

Fåve

Fât nén les leyî sôrti trop timpe...

Françwès et Caroline sont deus malâdes del tiesse et i sont resserés dins ene mâjhon d' sots.

On bea djoû, come i passént asto del picine, la Caroline qui tchait dins l' euwe. Come ele sait nedjî come ene pire, ele dischind direk dins l' fond. Françwès, voeyant ça, èn fait ni yene ni deus : i sâtele dins l' euwe et i rmonte Caroline, eschapanant dinsi s' veye.

Cwand l' directeur aprind l' affaire, i s' dit ki, si l' Françwès a yeu l' prezince d' esprit di schaper s' coumaråde, c' est k' il est seurmint presse pou soûrtu. I s' è va li-minme anonci l' boune nouvèle a Françwès.

« Dj' ai ene boune et ene mwaijhe nouvele a vos aprinde » dit-st i. « El boune, c' est qu' nos avans decidé di vos leyî soûrtu pasqui vos avoz schapé l' veye d' ene saquî et qu' nos purdans ça pou in sene qui vos astoz rfait.

El mwaijhe, c' est qui, mâlureuzmint, on a rtrouvé Caroline dins l' bouwreye [buanderie], pinduwe avou l' cingue di s' rôbe di tchambe. »

Et l' Françwès qui respond : « ele ni s' a nén pindu, c' est mi qui l' a metu a setchi ! »

Christine Tombeur

Letes di lijheus

Des çances pol Wisconsin

Monsieu Binard do Wisconsin cache après des cwârs po schaper l' eglijhe di Nameur-e-Wisconsin ; i vôeut ndè fé on cinte culturel.

Li veye di Nameur n' a nén ddja respondu. Li madjorité Ecolo-CDH ni voet nén voltî l' walon... ni les eglijhes. Portant, al messe e walon des Fiesses di Waloniye, c' est todi rimpli come èn oû d' otruche.

Li Rantoele divreut lancî ene sacwè po-z aidî nos cuzéns d' Amerike.

André Gauditiaubois

On ví noyé e picârd

Mossieû Djâques Mercier, bén cnoxhu come ome di boesse às imâdjes eyet etou di boesse al muzique vôeut rtrouver les paroles d' ene tchanson, pou l' tchanter etirmint, mins il a djuste ene pârtiye. C' est on ví noyé e picârd di Moucron, so l' air « *Il est né le divin enfant* ».

Prumî boket :

*Ah v'nez vir el Petit Jésus
Din sin berche au mitan
d' l' étafe*

*Ah v'nez vir el Petit Jésus
Du ciel tout drot i-est déchindu*

Jean Goffart

Vinowe à monde

On-z est binâjhe du vs fé savou k'one pitite Olivia a mni à monde îr tot-â-matin adré nosse feye Maryline.

Jacques Werner

Do walon so ene radio almande

Às Francofoleyes di Spå, dj' a rescontré ene gaztresse almande ki m' a priyî a ene emission so s' radio. Si vos vloz l' mp3...

Michel Azaïs